

ДО ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ВИЩОЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Кедич І.О., здобувачка вищої освіти ОП «Ветеринарна медицина»

Науковий керівник – **Стегней Ж. Г.**, к. вет. н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна

Не можна розглядати історію становлення вищої ветеринарної освіти виокремлено від історії лікувальної освіти в цілому і коріння лікувальної освіти слід шукати у далекій давнині. Загально відомо, що першими школами були родинні – материнські та батьківські. Пізніше цю функцію виконували жерці, яких часто називали знахарями, віщунами, чаклунами. Це вони розуміли „шелест і гомін трав”, „шепіт матері – землі”. Їх школи збереглися до сьогодні.

В період Праукраїнської культури (IV – II тис. до н.е.) батьківські школи називалися „тата” (зберігач знань науки, що породив її). Ці школи стали основою загальних шкіл племені – школи „ескулапа” (голова роду, який очолює пошук, вибір). Такий вчитель мав свою школу, в яку набирав 3-4 учні. Навчання розпочиналося в 12 і закінчувалося в 17-19 років. Цей метод існував в Україні до початку XIX ст. [1]. Нині в європейських навчальних закладах група складається з 4 студентів (фундаментальні дисципліни).

В період Київської русі школи „ескулапа” були названі школою ковальського мистецтва, як вищий навчальний заклад. Термін „школа” нині зберігається у Франції (всі ветеринарні заклади), Норвегії, Англії (Королівська школа ветеринарної медицини Лондонського університету) тощо.

Київська школа ковальського мистецтва знаходилася у місті Володимира, де нині стоїть приміщення Національного історичного музею.

В стінах цієї школи було зроблено світове відкриття – виготовлені перші металеві підкови і кілька примірників підків тих часів можна побачити в Тернопільському краєзнавчому музеї та в Херсонесі (Севастополь). Підкова стала візитівкою наших фахівців і зображалася на печатках, прапорі, цісі. Нині вона повинна бути емблемою нашого фаху, а не користуватися російською атрибутикою [2].

У XIV ст. термін „школа” було перейменовано на „цех”. Цехи ковальський та цирюльників були самостійними і не входили, навіть у Європі, до складу університетів. Це регламентувалося статутами університетів, які контролювалися релігією. Там, де проливалася кров, заборонялося статутом бути членом університету.

Школи (цехи) України пізніше започатковувати університети (академії) і мали атрибутику вищих навчальних закладів: статут, прапор, свої свята, печатку, ціхи, ікони тощо, які засвідчували місце, вагу і роль школи в суспільному житті країни.

Дозвіл (грамоту) на відкриття школи давав князь (король, гетьман). Статут цеху поширювався на три типи членів об'єднання: учень (хлопець), підмайстер (букаляр, челядник, молодик) і майстер. Навчання тривало 3-5 років, щоб отримати звання підмайстра. Зміст диплому підмайстра не змінився за сотні років, лише виписувався латинською, а пізніше російською мовою [3].

Підмайстер працював у свого вчителя ще шість місяців і потім переходив до іншої місцевості, де звертався до цехмайстра і за його призначенням починав працювати в одного з майстрів. Така практика переходу давала змогу познайомитися із засобами лікування в інших місцевостях. Через три роки підмайстер (бакалавр) міг клопотати перед цехом про дозвіл на складання іспиту на майстра (магістра). Іспит на майстра складав перед комісією Ремісничої Управи міста, до якого належали всі цехи. Лише після іспиту претендент отримував „свідоцтво” (мова оригіналу):

Якщо майстер (магістр) мав багато учнів і мав велику повагу, то йому видавали „Свідоцтво” почесного майстра, за яким він звільнявся від різних іспитів, коли переїжджав до іншого міста.

Центральне місце в композиції печатки ковальського цеху займали символи ковальського ремесла: підкова та кліщі.

Символом згуртованості й одностайності цеху був прапор (корогва, значок).

Рекламою цеху слугувала цехова вивіска, яка виготовлялася у вигляді великої підкови, з якої звисали три менші. Вилиті з металу, вони мали ледь орнаментовану поверхню, покриту позолотою.

Кожний ковальський цех мав цехову скриньку (сейф), в якій зберігалися князівська грамота, статут, цехова книжка. Цехова скринька мала певне символічне значення: під час цехових сходин (ради) вона стояла на столі „для соблюдения почитительности к цеху и уважению самих себя”.

Важливим атрибутом кожного цеху були ціхи (телефон) – знаки для передачі їх від одного цехового братчика до другого. Це була „повістка” для членів цеху про цехові сходини (ради). На цісі була емблема цеху, яка передавала специфіку ремесла. Ціхи були двох типів: звичайні (повісткові) і „обсиланки” на похорони цехових членів.

Життям цеху, згідно статуту, керувала рада, яка збиралася щомісячно [4, 5, 6, 7]. Цехову скриньку неодмінно виносили на раду і відкриття її слугувало початком ради. За запізнення на раду члени платили штраф. На раду було заборонено з'явитися зі зброєю, нетверезим та неохайним. Під час ради було заборонено голосно розмовляти, вихоплюватися із зауваженням, промовляти без дозволу цехмайстра (ректора). За дотриманням порядку пильнував молодший брат (це звання мав кожен новий майстер упродовж 1 року і 6 тижнів).

Були ще промислово-професійні сходини (нині професійні), які проводилися напередодні свят. Рішення ради заносилися до Протоколу ради, форма якого збереглася і нині.

При цехах існувала судова колегія (4-12 осіб), яка розглядала усі цехові справи і виносила рішення привселюдно. Була ще інша атрибутика цехів: - оксамит (покривало) для похоронних процесій, яким покривали „кенотаф” (імітація труни). Їх використовували тоді, коли ховали поважну особу і перед домовиною кожен цех ніс свій „кенотаф”. Необхідною атрибутикою кожного цеху був дзбан (ємність 20-25 л), який наповнювався медовухою (вином, пивом) під час гостини з нагоди отримання звання підмайстра чи майстра. Впродовж багатьох століть фахівці ковальських цехів відмічали своє професійне свято – 14 листопада (св. Кузьма і Дем'ян, захисник ковалів).

Отже, школи (цехи) до початку XIX ст. були вищими навчальними закладами. З відкриттям академій (університетів) вони отримали статус навчально-виробничого закладу. Для університетів (інститутів) ветеринарного профілю вченого коваля готували лише цехи. Цих фахівців не могли готувати університети, які давали добрі знання, але не уміння. Сьогодні, згідно з Болонською угодою, не перше місце від фахівця вимагається уміння, тобто повертаємося до далеких навчальних планів.

Українська ветеринарна освіта має глибоке коріння, яке слід пам'ятати і відроджувати, зберігаючи національні традиції при входженні до Європейської спільноти.

Бібліографічний список:

1. Вербицький П.І., Достоевський П.П., Рудик С.К. Історія ветеринарної медицини України. – К., 2003.- 382 с.
2. Rudik S. Contribution of the history of the hors domestication and breeding in the Ukraine // *Historia medecinae veterinarie* //- 2003- 28: 2.-Р. 41-46.
3. Ковальський цех Київської Управи ремісничих цехів. Державний архів м. Києва. – Ф.321. – Оп. 1. – Справа 1 - 152.
4. Київська Управа ремісничих цехів. – К.: - Ф.320. – Оп. 1., 2. – Справа 1 - 1260.

5. Книга записів виборчих протоколів цеху ковалів (1617-1781 рр.)// УДІА, м. Львів: Ф 52.- Оп. 2. – Справа - 982-986.
6. Реєстр Львівських ремісників (1662 р.) // Львів: Ф. 52.- Оп. 2.- Справа - 823.
7. Рудик С., Рудик К. Історія всесвітньої ветеринарної освіти. - К., 2002.-200 с.